

Uloga roditelja u poticanju čitanja djece rane i predškolske dobi

Luketić, Tamara

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:307483>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-08**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Petrinja

Tamara Luketić

ULOGA RODITELJA U POTICANJU ČITANJA DJECE RANE
ŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Petrinja, srpanj 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Petrinja

Tamara Luketić

ULOGA RODITELJA U POTICANJU ČITANJA DJECE RANE
ŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Petrinja, srpanj 2024.

SAŽETAK

U radu je prikazan utjecaj roditelja na poticanje čitanja od rane školske dobi. Svojim vlastitim primjerom roditelji su prve osobe koje sudjeluju i utječu na dječje ovladavanje jezikom i govorom što je usko povezano s razvijanjem vještine čitanja.

U teorijskom dijelu rada govori se o roditeljima koji imaju veliku ulogu u razvijanju ponajprije govorno-jezičnog (materinskog) razvoja koji djeca usvajaju oponašanjem. Roditelji svojim primjerom utječu na pravilan i kvalitetan govor. Čitanje je nasuprot govoru i jeziku složena vještina s čijim se urođenim potencijalom dijete rodi, ali koja se za ovladavanje dijete treba podučavati. Kroz rad je također objašnjena bitnost zajedničkog čitanja, čitanja naglas, svakodnevnog čitanja koje su temeljne odrednice za razvijanje čitalačkih navika djece.

Roditelji kreiraju poticajno okruženje u kojem su djeci knjige uvijek dostupne, određuju zajedničko vrijeme za dijaloško čitanje koje stvara posebnu povezanost i čitanje djeci postaje zabavna igra kojoj se svakodnevno vesele. Navedena je i važnost prostora koji je posebno uređen za trenutke čitanja u kojem će se i dijete i odrasli osjećati smireno, ugodno, opušteno kako bi vrijeme zajedničkog čitanja postala zajednička rutina.

U radu se nadalje govori o slikovnici kao prvoj knjizi u djetetovom životu te njenoj ulozi u stvaranju čitalačkih navika. Njena vrijednost je golema od prvog dana djetetova života, stoga je naglašena i važnost izbora kvalitetne slikovnice. Slikovnica, osim po kvaliteti teksta i ilustracije, mora pratiti djetetove razvojne mogućnosti, kao i njegove potrebe i interese. Slikovnica je knjiga koja će omogućiti djetetu da istražuje i otkriva skriveni svijet koji priča u slikovnici pruža. Kada se jednom stvori rutina čitanja, dijete će kasnije samostalno razvijati čitalačke navike i knjiga će mu postati suputnica tijekom cijeloga života. Provedeno je istraživanje čiji je cilj bio ispitati čitalačke navike djece rane školske dobi.

Kroz istraživanje pokazano je kako obrazovanje roditelja utječe na razvijanje čitalačkih navika.

Roditelji višeg stupnja obrazovanja imaju razvijenije navike čitanja, što utječe i na čitalačke navike djece. Provedenim istraživanjem pokazano je također da djeca traže pomoć pri čitanju, što potvrđuje važnost dijaloškog čitanja. Roditelji su se u istraživanju izjasnili kako potiču djecu na čitanje vlastitim primjerom ili poticajnim okruženjem.

Važno je osvijestiti da je čitanje odraz kulture, neizostavna odrednica koja utječe na cjelokupan djetetov razvoj i temelj za sva buduća djetetova učenja kroz život.

Ključne riječi: govorno-jezični razvoj, čitalačke vještine, uloga roditelja, važnost čitanja, dijete

SUMMARY

The paper presents the impact of parents on promoting reading from an early school age. By their own example, parents are the first people to participate and influence a child's mastery of language and speech, which is closely related to the development of reading skills.

In the theoretical part, the paper discusses parents who play a significant role in developing primarily the speech-language (mother tongue) development that children adopt by imitation. Parents, by their example, influence correct and quality speech.

Unlike speech and language, reading is a complex skill with an innate potential that a child is born with, but which needs to be taught for mastery.

The work also explains the importance of shared reading, reading aloud, and daily reading, which are fundamental determinants for developing children's reading habits.

Parents create a stimulating environment where books are always accessible to children, determine shared time for dialogic reading which creates a special connection, and make reading a fun game that children look forward to every day. The importance of a space specially designed for reading moments is also mentioned, where both the child and adults will feel calm, comfortable, and relaxed, making shared reading time a routine.

The paper further discusses the picture book as the first book in a child's life and its role in creating reading habits. Its value is immense from the first day of a child's life, hence the importance of choosing a quality picture book is emphasized. Besides the quality of text and illustration, a picture book must follow the child's developmental possibilities as well as their needs and interests. It is a book that will allow the child to explore and discover the hidden world provided by the story in the picture book. Once a reading routine is established, the child will later independently develop reading habits and the book will become a companion throughout their life.

A study was conducted with the aim to examine the reading habits of early school-aged children. The research showed how the education level of parents affects the development of reading habits.

Parents with higher levels of education have more developed reading habits, which also influence the children's reading habits. The conducted research also showed that children seek help with reading, confirming the importance of dialogic reading. Parents in the study stated that they encourage children to read by setting their own example or by creating a stimulating environment.

It is important to realize that reading is a reflection of culture, an indispensable determinant that influences the overall development of the child and is the foundation for all the child's future learning through life.

Key words: *speech-language development, reading skills, role of parents, importance of reading, child*

1. UVOD	7
2. O JEZIČNO-GOVORENOM RAZVOJU U MATERINSKOM (HRVATSKOM) JEZIKU	8
3. O ČITANJU DJECI.....	11
3.1. Roditelji i čitanje.....	13
3.2. Dijaloško čitanje.....	16
3.3. Važnost prostora za čitanje.....	19
4. O SLIKOVNICI.....	20
4.1. Odabir slikovnica za čitanje u ranoj dobi.....	22
4.2. Kako čitati - motivacija za čitanje.....	23
5. ISTRAŽIVANJE.....	25
5.1. Opis uzorka.....	25
5.2. Opis instrumenta.....	27
5.3. Cilj, problemi i hipoteze.....	28
5.4. Rezultati.....	28
6. ZAKLJUČAK.....	34
7. LITERATURA.....	36

1. UVOD

Današnje vrijeme interneta, medija i užurbanosti uvelike utječu na smanjenu aktivnost djece u čitanju knjiga. Kroz rad s osnovnoškolskom djecom uvidjela sam njihovu želju i interes za knjigama što me potaknulo na pisanje ovog rada. Roditelji su prve osobe koje imaju veliku ulogu u razvijanju govora i jezika te samim time i na poticanje dječjeg interesa za čitanjem. Razvoj govora i jezika temeljni su uvjeti kako bi dijete savladalo vještinu čitanja. Prema Iloni Posokhovej (2008) govor je složen proces koji ovisi o mnogo različitih čimbenika.

Kako bi se taj proces odvijao, potrebno je imati ljudsko okruženje u kojem je djetetu omogućen ispravan rast i razvoj. Roditelji i njegova obitelj su najvažnije i najsigurnije okruženje za dijete te stoga imaju najveću ulogu u razvoju govora.

Razvojem govora gotovo usporedno se razvija i interes za čitanjem. U najranijoj dobi djeteta on također ovisi o odraslima. Autorica Visinko (2014) navodi kako dijete otkriva sve zanimljivosti i ljepote riječi kroz razgovor, priče, pjesme, slikovnice koje mu otkrivaju sasvim neke nove svjetove koje će kasnije i samo rado istraživati.

U ovom radu pisat će se upravo o važnosti roditeljskog poticanja za čitanjem od najranijeg doba dječjeg razvoja. Najprije će osvrtno biti na jezično-govoreni razvoj na materinskom jeziku. Nadalje će se pisati o važnosti čitanja; kako čitati djeci, koju slikovnicu odabrati, na koji način ambijentom stvoriti pozitivno ozračje za čitanje. Posljednje poglavlje odnosit će se na metodologijski pristup istraživanju. Istraživanje se provodi putem ankete u kojoj su sudjelovali roditelji. Opisuje se postupak istraživanja, cilj, problemi te analiza rezultata istraživačkog postupka.

Razvoj govora i jezika počinje od samog rođenja djeteta pa tako i knjiga ima važnu ulogu od prvih dana djetetova života. U najranijem razvojnom razdoblju knjiga za dijete treba ostati izvor igre kako bi u samim počecima školskog obrazovanja djeca rado čitala i uživala.

„Postoje knjige koje su lako napisane, ali se teško čitaju. Postoje teško napisane knjige koje se ne čitaju lako. No postoje i lako napisane knjige koje se čitaju rado i teško napisane knjige koje se čitaju sa zadovoljstvom“.

Gustav Krklec

2. O JEZIČNO-GOVORENOM RAZVOJU U MATERINSKOM (HRVATSKOM) JEZIKU

Prema Mesec i suradnicima (2009) govor kao osnovni oblik komunikacije počinje se razvijati od samog rođenja djeteta. Smatra se da su upravo prve tri godine života najvažnije za razvoj jezika i govora.

Kako bi se proces razvoja govora odvijao pravilno, preduvjeti su: dobro zdravlje, razvijeni govorni organi, dobro razvijen sluh, uredan intelektualan razvoj i poticajna okolina. Autorica Ilona Posokhova (2008) smatra da je razdoblje od rođenja do prve smislene riječi važan preduvjet za kasniji govorno-jezični razvoj. Također navodi kako razvoj govora počinje već u utrobi kada dijete slušajući glas vlastite majke rođenjem prepoznaje i izdvaja njen glas od ostalih. Važno je osvijestiti kako govorno-jezični razvoj započinje slušanjem.

Aladrović Slovaček (2019) navodi kako bihevioristi smatraju da se jezik i govor uče oponašanjem izričaja odrasle osobe i to po modelu učenja: vizualni podražaj-odgovor na podražaj-potkrepljenje. Usvajanja jezika je, dakle, naučeno ponašanje koje je uvjetovano vezom između podražaja i odgovora.

„Stjecanje jezičnih vještina ističe se kao jedan od najvažnijih zadataka predškolskog djeteta“ (Likierman, Muter, 2007; str. 171).

Autorice u svojoj knjizi govore kako djeca zapravo od roditelja stječu govorno-jezične vještine usvajanjem gramatičkih pravila koja uče slušajući i oponašajući. Djeci su odrasli u njihovom okruženju uzori od kojih: uče riječi, povezuju spajanje riječi u rečenice, koriste načine kako se riječi izgovaraju i čitaju, odnosno, odrasli im oponašajući ih, postaju početna stanica za usvajanje i proširivanje svojih govorno-jezičnih vještina.

Govor je viša psihička aktivnost čovjeka koja mu omogućava da s pomoću znakova i simbola priopćava svoja znanja, osjećaje, potrebe i mišljenja drugim ljudima. Osnovni simboli u ljudskom govoru su riječi, a njegova najvažnija funkcija je komunikacija. „Samim rođenjem dijete donosi na svijet predispozicije za učenje govora“ (Starc i suradnici, 2004; str. 26).

Nadalje autorica Starc i suradnici (2004) razvoj govora dijele na dva razdoblja; predverbalno i verbalno razdoblje.

Predverbalno razdoblje traje od rođenja do prve smislene riječi. U tom razdoblju se stvaraju temelji koji će kasnije imati važnu ulogu u razvoju jezika i govora.

Prema Posokhovej (2008) predverbalna faza traje od prvog dana djetetovog života. U tom razdoblju dijete ima faze: krika (prva dva mjeseca), gukanja (od 2. do 5. mjeseca), brbljanja (od 5 do 7,5 mjeseca), slogovnog brbljanja (7,5. do 12. mjeseca). Dijete svoj razvoj govora

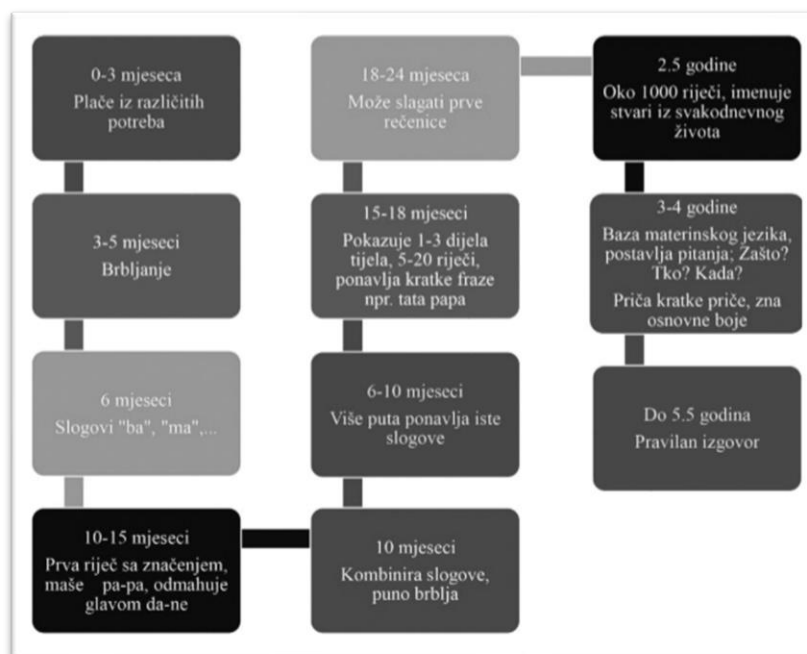
naglašava Posokhova (2008) započinje fiziološkim krikom (kihanje, kašljanje, glad...) koji se u drugom mjesecu života oblikuje u smijeh i gukanje. Gukanje je djetetova reakcija na pažnju koju mu pruža okolina. Brbljanje je faza u kojoj se kod djeteta pojavljuje početno slogovno glasanje (baaa, maaaa, taaaa). Posljednja faza predverbalnog razdoblja (slogovno brbljanje) je proces u kojem dijete kontrolira ponavljanje istog sloga (ba-ba, ma-ma, ta-ta) uz početno razumijevanje materinskog govora.

Verbalno razdoblje prema Starc i sur. (2004) započinje između 12. i 18. mjeseca. Tada nastaju prve riječi koje su uglavnom dvosložne imenice. Česta pojava u ovom periodu je holofraza- dijete od jedne riječi slaže rečenicu.

Posokhova (2008) objašnjava kako dijete od druge do šeste godine: usavršava glasove koji postaju razumljivi, obogaćuje vokabular, razumije složene proširene rečenice, usvaja gramatiku.

Nadalje naglašavaju Starc i suradnici (2004) dijete slobodno i samostalno istražuje jezik, širi svoj vokabular, razvija kreativnost, maštu, stječe jezična znanja i usvaja ih. Uz poticajnu okolinu dijete je utrlo put u zdrav govorno-jezični razvoj.

Slika1. Grafički prikaz razvoja govora (Posokhova, 2008)



Vrsaljko i Paleka (2019) navode kako su za razvoj materinskog jezika važna četiri aspekta:

1. usvajanje glasovnog sustava
2. upotreba jezičnih oblika vlastitog jezika (gramatika)

3. sposobnost razumijevanja i priopćavanja značenja (semantika)
4. sposobnost da se upotrebom jezika nešto postigne (komunikacija)

Ova četiri aspekta su čvrsto povezana i neodvojiva, ovladavanje njima uz pomoć odraslih omogućit će djetetu da razumije svijet oko sebe, da razvije kvalitetne i pravilne komunikacijske vještine koje su preduvjet njegovog cjeloživotnog učenja. Razvoj govora je proces koji se uči, a put do pravilnog govora je dug. Česi i Ivančić (2019) smatraju kako je jezični razvoj usko povezan sa spoznajnim, socijalnim i emocionalnim razvojem. Sva djeca (urednog razvoja) prolaze iste faze jezičnog razvoja bez obzira na specifičnosti materinskog jezika. Navode kako svako dijete usvaja jezik na svoj način, a to usvajanje kreće od rođenja spontano, te se kasnije uči polaskom u školu.

Likierman i Muter (2007) objašnjavaju četiri komponente koje čine sustav jezika djeteta predškolske dobi:

1. Fonologija- glasovna struktura jezika koji su specifični za svaki jezik. Pravilno izgovaranje sustava glasova.
2. Semantika- značenje jezika, u predškolskom razdoblju se odnosi uglavnom na fond riječi. Stjecanje bogatog rječnika jedan je od najvažnijih zadataka djece predškolske dobi.
3. Gramatika- odnosi se na pravilan poredak riječi u rečenici te gramatičkim markerima koji označavaju: rod, broj, vrijeme, jedninu, množinu i sl.
4. Pragmatika- osposobiti dijete za komunikaciju s okolinom. Čekanje na red da kaže nešto, iznošenje metafora, različitost komunikacije s učiteljicom i prijateljima, ispričati ukratko događaje i sl.

Prema Ljubešić (2003) govorno-jezični razvoj ovisi i o sposobnostima, poput; percepcije, kognicije, motorike i socijalizacije.

Autorica Posokhova (2008) ističe kako se djeca razvijaju velikom brzinom, kako mentalno tako i tjelesno. Naglašava važnost roditeljske uloge u poticanju razvoja i osluškivanju dječjih potreba u svakom razdoblju i području. Za pravilan govorno-jezični razvoj Posokhova (2008) navodi osnovna načela govora; ljudsko okruženje, prepoznavanje dječjeg interesa, poticanje na istraživanje svoga okruženja, kretanje i boravak na zraku, poticanje na razvoj fine motorike, razgovaranje s djetetom, čitanje djetetu, stvaranje zdravih granica i emocionalne povezanosti.

„Sposobnost vašeg djeteta da koristi govoreni jezik temelj je na kojem počivaju svi ostali oblici jezika“ (Montessori, 2003; str. 51). Autorica objašnjava kako djeca vole riječi, njihov zvuk i igru s riječima, stoga je važno razvijati bogati rječnik.

Uloga roditelja i ovdje je veoma važna jer djetetu treba naglas objašnjavati sve što radimo, pri tome koristimo što raznovrsnije riječi, što više opisa, postavljanje poticajnih pitanja. Neizostavne su i igre riječima kao poticaj za govorno-jezični razvoj poput izmišljanja brojilica i pjesmica.

Autori Vrsaljko i Paleka (2019) smatraju da svako dijete sa sobom nosi specifičnosti svoga materinskog jezika. Do pete godine dijete usvaja materinji jezik, a kasnije ga proširuje i nadograđuje. Značajke govora su brojne:

- govor je proizvod glasova i glasovnih kombinacija
- sredstvo usmenog kazivanja, izražava želje, misli i osjećaje
- sredstvo obavješćivanja, suosjećanja i utjecaja
- sredstvo stjecanja znanja o ljudima i svijetu
- sredstvo komunikacije, oruđa mišljenja, asocijacija i sl.

„Govor u obitelji jedna je od istaknutih sastavnica obiteljske govorne i čitalačke poticajnosti“ (Čudina-Obradović, 2019; str. 49). Autorica smatra kako o kvaliteti, čestoći i oblicima roditeljskog govora ovisi cijeli djetetov govorno-jezični razvoj. Kako će roditelj razgovarati s djetetom, postavljati mu poticajna pitanja, dopuštati i poticati njegov vlastiti govor, pokazati interes i toplinu za govorno-jezični razvoj osnovni su temelji za savladavanje predčitačkih vještina. Govor je temelj čitanja.

3. O ČITANJU DJECI

Čitanje je složena jezična djelatnost. „U praksi o čitanju govorimo kao o složenoj vještini i sposobnosti“ (Visinko, 2014; str. 118). Kelić (2015) navodi kako je razvoj govorenog jezika spontan i usvaja se bivanjem u okolini, oponašanjem, čitanje je nasuprot govoru svjestan proces kojeg treba podučavati od najranije dobi.

Autorica Posokhova (2007) navodi definiciju čitanja kao dekodiranja, tumačenja i razumijevanja pisanih poruka za čiji proces učenja je potrebno ujedinjenje rada različitih sustava.

Keresteš i sur. (2019) smatraju kako čitanje nije urođena vještina, nego se usvaja podučavanjem. Usvajanje započinje puno prije samog podučavanja. Ako poučavanje vještine čitanja izostane, nikada se neće niti usvojiti.

Zimmermann i Hutchins (2009) govore o važnosti stvaranja temelja za čitanje kod djeteta još od rođenja. Bogat vokabular je povezan sa svakim daljnjim učenjem i obrazovanjem kroz život, stoga je dijete potrebno od rođenja uvoditi u riječi, jezik, čitanje. Razumijevanje

pročitano povezano je sa zaključivanjem, promišljanjem, učenjem i širenjem horizonta djetetovog pogleda na svijet oko sebe. Ako dijete rano upoznamo s knjigom, najprije čitajući mu, vrlo brzo će samo željeti istraživati smisao napisanog, otkrivati knjige kao izvor informacija koje će zadovoljiti njegove interese, otkriti čaroliju riječi koja će ga odvesti u sasvim nepoznata prostranstva koja će željeti istraživati svakoga dana sve više. Zadatak odraslih je prema autorima omogućiti djetetu učenje jezika, bogatstvo riječi i snagu knjige kako bi dijete jednoga dana postalo vješt čitatelj.

Kako objašnjavaju Radonić i Stričević (2009) brojna istraživanja potvrdila su kako je čitanje djetetu od rođenja jednako važno kao i zadovoljavanje njihovih elementarnih potreba. Djeca se rađaju s oko 100 milijardi neurona, ubrzo nakon rođenja mozak stvara trilijune novih veza. Sinapse koje se koriste opstaju, a ostale, ako se ne koriste propadaju. Stoga je poticanje na čitanje od rođenja veoma važna uloga za razvoj spoznajnih bioloških i socijalnih sposobnosti s čijim se potencijalom dijete već rodi.

Čitajući djeci omogućavamo; lakše ovladavanje jezikom i govorom, potičemo širenje vokabulara, otvaramo im put u kreativnost i maštu, upoznajemo ih s umjetnošću, otkrivamo im svijet riječi i istraživanja, potičemo na promišljanje, zaključivanje i logičko mišljenje, razvijamo dječju pažnju, koncentraciju, slušanje. Čitanje djeci obuhvaća jako širok spektar iskustva koje dijete doživljava, prerađuje i proigrava, razvijajući pri tome misaone i intelektualne sposobnosti, stječući nova znanja i vještine. Tako pobuđujemo interes djeteta za čitanjem kao trajnu aktivnost do kraja života.

Autorica Čudina-Obradović (1995) objašnjava kako prema Stanovich (1992) većina stručnjaka se slaže kako razvoj predčitačkih vještina ovisi o kombinaciji naslijeđenih osobina i djetetovog okruženja. Istaknula je kako je za razvoj predčitačkih vještina možda i važnija poticajna i kvalitetna okolina od nasljednih čimbenika. Postavlja se pitanje što je kvalitetna okolina u kojoj će dijete ostvariti bolje predčitačke vještine? Autorica navodi kako je to okolina u kojoj će dijete razviti svijest o prirodi čitanja (abecedno načelo, čitanje slijeva na desno, od gore prema dolje, fonološka korespondencija), svijest o smislu čitanja (prenošenje i dobivanje poruke), svijest o ugodi, zabavi, ljepoti svega što je pročitano kroz ljepotu riječi. Sve navedene karakteristike dijete prima prilikom zajedničkog čitanja s odraslim osobama iz svog okruženja. Kada je stvorena poticajna okolina dijete će rado primati knjigu u ruke, veselit će se čitanju i osvijestiti kako je upravo čitanje put kojim će cijeloga života kročiti prema znanju i užitku.

Montessori (2003) govori o knjigama kao o putovnicama koje će nas u udobnosti doma odvesti na različita putovanja, u različite zemlje, provesti kroz prošlost ili budućnost.

Čitanje djetetu započinje već nakon rođenja te se tako stvara posebna emocionalna veza. Čitanje djetetu ima daleko veću vrijednost i smisao od samoga jednostavnog čitanja. Čitajući djeci stvara se posebno vrijeme koje je predodređeno samo za roditelja i dijete. Čitajući spoznajemo svoje osjećaje, sami sebe, i druge ljude, jer čitanje nas može i nasmijati i rastužiti. Knjiga i vrijeme za čitanje tako mogu postati jedini dijelovi dana koji su rezervirani samo za obitelj.

3.1. Roditelji i čitanje

Možemo si postaviti pitanje: Zašto je čitanje toliko važno?

Zimmermann i Hutchins (2009) objašnjavaju kako je čitanje temeljna odrednica za uspjeh u životu koja otvara vrata svim drugim znanjima, a kako bi usvojili sva buduća znanja i učenja čitanje je ključ uspjeha.

Čudina-Obradović (1995) navodi kako je čitanje vještina koja je nužna za opstanak i kako je ona odraz kulture čovjeka. Čitanje je najvažniji zadatak djece koje će im omogućiti otvaranje vrata za sva nadolazeća učenja.

Čitanje je neizbježno i uključeno je u gotovo sve čime se bavimo: od pristupa prikupljenim znanjima kojima čovječanstvo raspolaže do pečenja rođendanske torte (Kelić, 2015; str. 11).

Najvažniju ulogu dječjeg usvajanja ljubavi prema čitanju od rođenja do rane školske dobi imaju roditelji.

Keresteš i sur. (2019) smatraju kako je obitelj prva zajednica s kojom se dijete susreće u jeziku i pisanoj riječi. Puno je čimbenika kojima roditelji mogu utjecati na uspješan razvoj čitalačkih vještina kod djeteta; stavovi i ljubav prema knjigama, navike čitanja roditelja, dostupnost knjiga i drugih materijala za čitanje, obrazovanje roditelja, zajedničko čitanje, želja roditelja za podučavanjem čitanja. Već u prvim danima škole se vide razlike među djecom u ovladavanju čitalačkih vještina, što je usko povezano s roditeljskim poticanjima prema čitanju i razvijanju ljubavi prema knjigama, a istodobno utječu na kasniji uspjeh u školovanju djeteta. Autori navode kako prema istraživanju (Hutton, Horowitz-Kraus, Mendelsohn, DeWitt i Holand, 2015) djeca koja su okružena obiteljima koje su osviještene o važnosti čitanja te su im knjige dostupne od najranijeg doba imaju razvijenije aktivnosti u području mozga koje je zaduženo za maštu i kreativnost od djece koja su okružena manje poticajnim okruženjem. Istraživanje je obuhvatilo četiri čimbenika: obrazovanje roditelja, broj knjiga u kućanstvu, stavovi roditelja o čitanju i navike čitanja roditelja. Pozitivan stav roditelja na čitanje stvorit će ugodu i želju za čitanjem, dok će kod roditelja koji imaju

negativan stav na čitanje stvoriti odbojnost i prijezir prema čitanju, te će se umanjiti vrijednost čitanja u njihovom obiteljskom okruženju.

Prema autorici Čudini-Obradović (1995) roditelji su dužni osigurati djetetu poticajno okruženje za čitanje. Roditelji daju primjer kako koristiti pisanu riječ tako da: uživaju u čitanju i pričama koje čitaju djetetu i s djetetom, stvaraju ugodnu, toplu čitateljsku atmosferu, stvaraju prostor za čitanje, čitaju djeci svakodnevno. Nadalje uključuju dijete u aktivnosti koje uključuju čitanje, potiču ih da otkrivaju smisao napisanog, osvješćuju ljepotu govorenog jezika kroz različite igre. Svojim primjerom čitanja knjiga ili novina roditelji će djeci prenijeti važnost informacija koje se mogu dobiti iz pročitaneog teksta. Djeca će tako početi i samostalno istraživati knjige koje će im dati odgovore na njihova znatiželjna pitanja.

Likierman i Muter (2007) zaključuju kako čitanje s djetetom nije samo upoznavanje s knjigom nego i otkrivanje djetetu užitka u čitanju za cijeli život. Zajedničko čitanje postaje posebna veza koja povezuje odraslog i dijete u kojoj se razgovorom razmjenjuju vlastiti doživljaji, osjećaji, promišljanja i zaključci.

Montessori (2003) podsjeća u svojoj knjizi kako djeca uče oponašajući ono što vide u svojoj okolini. Dijete će poželjeti čitati ako vidi da roditelji uživaju u čitanju. To znači da dijete mora vidjeti od roditelja kako je čitanje nešto što stvara osjećaj ugođe, opuštanja, zanimanja i kako je čitanje aktivnost koju roditelj radi samo za sebe. Roditelj je osoba koja djetetu usađuje ljubav prema pisanoj riječi u svakom njenom obliku i najvažnije razdoblje za ovladavanje te vještine je do šeste godine u razdoblju kada se dijete najbolje oblikuje.

Radonić i Stričević (2009) naglašavaju važnost roditeljskog čitanja naglas djeci od najranijeg doba. Čitanje naglas poticat će razvoj govora i pismenosti, razvijat će ljubav prema knjizi i riječima, stvorit će posebnu emocionalnu vezu između djeteta i roditelja te pomoći u emocionalnom sazrijevanju. Roditelji koji imaju pozitivan stav o čitanju omogućit će djetetu da shvati svijet oko sebe kao i samoga sebe. Kroz čitanje će dijete susresti različite situacije koje su vezane za njegovu svakodnevnicu i tako će proigravanjem događaja iz pročitaneog lakše shvatiti svoje vlastito okruženje što će mu omogućiti lakše savladavanje životnih situacija i izazova. Čitanje naglas te zajedničko čitanje u razvojnom dobu kada dijete ne može usvojiti slova važna je smjernica i uvođenje djeteta u razvoj njegove rane pismenosti.

Slika 2. Karakteristike faza rane pismenosti s obzirom na dob djeteta (M. Radonić i sur.

Rođeni za čitanje... Paediatr Croat 2009; 53 (Supl 1): 7-11)

6-12 mjeseci	Prihvaća knjigu. Prinosi je ustima. Sjedi u krilu. Drži glavu uspravno.	Gleda slike, glasa se, gladi slike. Najranije gleda fotografije lica.	Roditelji drže dijete udobno tako da se gledaju licem u lice. Roditelji slijede djetetov znak za "još" i "stop".
12-16 mjeseci	Pridržava knjigu uz pomoć. Okreće stranice, nekoliko istovremeno. Sjedi bez pomoći. U stanju je nositi knjigu.	Više ne ide s knjigom pravo u usta. Pokazuje na slici s jednim prstom. Prepoznaje sliku javljajući se za nju tipičnim glasanjem.	Dijete može biti žalosno ako roditelj čita nezainteresirano. Dijete donosi knjigu da mu se čita. Ako roditelj inzistira da dijete sluša, ono može odbijati.
18-36 mjeseci	Lista stranicu po stranicu. Nosi knjigu po kući.	Daje imena slikama. Pažnja jako varira. Traži da mu se jedna te ista priča stalno čita iznova. "Čita" knjige svojim lutkama.	Roditelj pita "Što je ovo" i daje vremena djetetu da odgovori. Roditelj prilagođava knjigu djetetovom iskustvu. Roditelj treba tolerirati fluktuirajuću pažnju djeteta.
3 godine i stariji	Drži knjigu bez pomoći. Lista stranice normalne debljine jednu po jednu.	Opisuje jednostavne radnje. U stanju je prepričati priču. Igra se čitajući, prati prstom s lijeva na desno, s vrha na dno. "Piše" svoje ime/linearno piskara/	Roditelj postavlja pitanja kao "Što se događa?" Roditelji vrednuju djetetove odgovore i raščlanjuju ih. Roditelji ne forsiraju dijete već pokazuju zadovoljstvo kada ono koristi riječi.

U Hrvatskoj je 2013. godine pokrenuta prva nacionalna kampanja (<https://www.citajmi.info/citanje-naglas/>) za poticanje glasnog čitanja djetetu od najranije dobi u sklopu Europske godine čitanja naglas pod nazivom „Čitaj mi!“ .

Cilj kampanje bio je potaknuti roditelje i odrasle na čitanje djetetu naglas od samog rođenja kako bi se stvorila emocionalna povezanost, ugodna i topla obiteljska atmosfera, te kako bi djetetu od rođenja razvijali ljubav prema knjigama, riječima, mašti i kreativnosti. Cilj kampanje bio je također promicanje rane pismenosti kod djece. Čitanje naglas nije važno samo za djecu najmlađe dobi nego i za sve uzraste.

U kampanji su naveli nekoliko važnih činjenica koje proizlaze iz aktivnosti roditeljskog čitanja djetetu naglas a koje stvaraju temelje za daljnje djetetovo cjeloživotno učenje:

- Glasno čitanje stavlja knjigu u prvi plan i djeca tako knjigu promatraju kao izvor ugone, radosti i veselja. Djeca koja od rane dobi stvore pozitivan stav prema knjigama i sami postanu vrsni čitači.
- Glasno čitanje pomaže djeci da povežu ono što čuju, vide i pročitaju, obogaćuje njihov vokabular i sveukupno dječje znanje.
- Glasnim čitanjem odrasli postaju uzor malim čitateljima te ih tako potiču na ljubav prema knjizi.
- Glasno čitanje otkriva djetetu raznolikost literature koju možda sami nikada ne bi otkrili.

- Glasnim čitanjem dijete se upoznaje s književnim jezikom koji je različit od svakodnevnog govora kojim su djeca okružena. Tako bolje razumiju rečenične strukture.
- Glasno čitanje djeci omogućava da upoznaju različite ljude, mjesta, vremena koja nisu upoznali u svom svakodnevnom životu što potiče njihovu prirodnu kreativnost i maštu.
- Glasno čitanje stvara vezu između djeteta i roditelja koji mu čita, stvaraju se različite zajedničke teme o kojima će razgovarati. Govor i razgovaranje je važno za savladavanje vještine čitanja i pisanja.
- Glasno čitanje pomaže u razvoju kognitivnih sposobnosti kroz razgovor o pročitanoj.
- Glasno čitanje je zabavno!

Čudina-Obradović (2014) objašnjava kako poticajnost obiteljske okoline dijelimo na dva elementa koja djeluju na uspješnost djetetovog razvoja čitanja i ljubavi prema čitanju. Prvi element je dom koji je opremljen brojnim knjigama, časopisima različitog sadržaja koji je dostupan djeci, a drugi element je ponašanje roditelja s obzirom na govor, čitanje i zajedničko čitanje djetetu. Kako navodi autorica brojna današnja istraživanja navode kako čitanje djetetu u kojoj je dijete samo slušač nema toliki utjecaj na razvoj djetetovog rječnika, interesa za čitanje, kvalitetan razvoj predčitačkih vještina koliko ima zajedničko čitanje roditelja i djeteta koje se odvija u toploj i ugodnoj atmosferi obiteljskog doma. Dakle učinkovito je ono čitanje u kojem je dijete aktivni sudionik čitanja a ne samo pasivni slušač. „Učinkovito zajedničko čitanje oblik je aktivnog poučavanja koje se odvija na određeni način i mijenja tijekom vremena“ (Čudina-Obradović 1995; str. 35).

3.2. Dijaloško čitanje

Dijaloško čitanje prema Čudini-Obradović (1995) je čitanje u kojem odrasla osoba i dijete zajednički listaju knjigu, gledaju ilustracije i tekst. To je čitanje u kojem sudjeluju ravnopravno.

Autorica piše kako je u ranom dječjem dobu najljepše je kada dijete sjedi u krilu odrasloga i čitaju slikovnice. Odrasli svojim pristupom, ponašanjem i komunikacijom priprema dijete na uzbudljivu avanturu koju će zajedno odigrati upoznajući se s nečim novim i zanimljivim ili jednostavno prolaziti već znane trenutke i osjećati ugodu. Dijete i odrasli prilikom „običnog“ čitanja izmjenjuju komentare, doživljaje, shvaćanja, razmišljanja i tako

stvaraju poticajnu igru čitanja. Knjigu čitaju više puta, odrasli ispravlja dijete ako je zapamtilo krivo izgovorenu riječ, potiče dijete da izrazi svoje osjećaje, dojmove, promišljanja. I u kasnijim razvojnim razdobljima kada dijete preraste slikovnice i spremno je za dulje romane svakako je značajnije posvetiti se dijaloškom čitanju. Razgovori o radnji i likovima postaju tema zajedničkog interesa i otvara se put prema novim knjigama koje dijete s veseljem iščekuje. Dijaloškim čitanjem potičemo dijete na istraživanje; ulaženje u likove, izmjenu dijelova knjige traženjem drugačijih rješenja, izražavanje osjećaja koji se bude nakon pročitano, dakle, dijaloškim čitanjem potičemo kreativnost i maštu. Nadasve dijaloško čitanje otkriti će kroz razgovor moralne dvojbe, razlike između dobra i zla, pravde i nepravde, i svih ostalih društveno prihvatljivih ponašanja.

Uloga odrasle osobe u poticajnom čitanju je njegova aktivna uloga koja će dijete postepeno uvoditi u složeniju upotrebu riječi poput imenovanja stvari, bića, imenovanja radnje koja se odvija, korištenje bogatijeg rječnika. Konačno sve to će djetetu omogućiti samostalno prepričavanje pročitano (Čudina-Obradović 1995).

Autorica nadalje objašnjava dvije razine dijaloškog čitanja; jednostavna i složena razina.

Jednostavna razina uključuje:

1. Postavljanje poticajnih pitanja- prije, za vrijeme i nakon čitanja postavljati pitanja na koja će dijete moći odgovoriti izražavajući svoja mišljenja i promišljanja. Što je sve na slici? Što radi lik na slici? Treba izbjegavati pitanja u kojima će dijete samo pokazati odgovor, poput „pokaži kravu!“ .
2. Obogaćivanje odgovora- odgovor koji dijete da treba obogatiti novim pitanjem. Npr. ako je odgovor o nekom predmetu pitat ćemo ga o boji, obliku, svojstvu tog predmeta.
3. Ponavljanje odgovora- djetetov odgovor treba ponoviti kako bi ga ohrabрили.
4. Pomaganje- odrasla osoba je uzor govorenog jezika djetetu. Treba paziti na ispravnost govora i davanja odgovora. Ukoliko dijete da krivi odgovor nećemo ga upozoriti nego ćemo nakon njega treba reći ispravan odgovor.
5. Pohvala i hrabrenje- djetetovi odgovori su njegovo zapažanje i to treba cijeliti. Važno ga je pohvaliti i dati mu pozitivnu potvrdu poput „Dobro si to zapazio“, „Da, tako je.“
6. Uvažavanje djetetovog zanimanja - ako dijete skrene s teme priče i zanima se za jedan detalj treba s njim o tom detalju razgovarati te se nakon toga vratiti na srž priče.
7. Vedrina i šala- čitanje mora biti zabavno i odvijati se u vidu igre.

Složena razina uključuje:

1. Postavljanje pitanje slobodnog odgovora- to su pitanja koja su složenija i daju slobodu odgovaranja. Postavljat ćemo pitanje „Što se događa na ovoj stranici?“ Dijete će prepričavati ono što vidi a odrasla će osoba poticajnim pitanjima omogućavati da svoj odgovor obogaćuje i proširuje.
2. Proširivanje djetetovog izričaja- svaki djetetov izričaj potrebno je malo proširiti. Ako dijete kaže „Auto!“ odrasla osoba će dodati „Zeleni auto!“ .
3. Vedrina i šala - i u složenijoj fazi treba vladati vedrina i šala kako bi čitanje djetetu ostalo blisko igri.

Montessori (2003) objašnjava kako je zajedničko čitanje prilika da se stvori tjelesna i emocionalna povezanost između djeteta i roditelja. Ilustracije koje zajedno gledaju dok roditelj čita pomaže djetetu da shvati ono što je pročitano jer može vizualizirati izrečeno.

U kampanji „Čitaj mi!“ (<https://www.citajmi.info/citanje-naglas/>) govori se o tome kako u procesu dijaloškog čitanja dijete treba sjediti u krilu kako bi moglo s odraslim gledati knjigu i osjetiti prstima svaku stranicu. Odrasla osoba treba opisivati sve što vidi na ilustracijama, pokazivati sve ono što čita, igrati se slovima, riječima, stvarati rimu i pjevati jer sve to će poticati dijete da aktivno sudjeluje u čitanju. Dijete se treba u svakom trenutku osjećati uključeno u čitanje tako da aktivno odgovara na poticajna pitanja izjašnjavajući tako svoje misli, ideje, zaključke. Dijaloško čitanje postaje ugodno i zabavno jer dijete će biti potaknuto da ponavlja rimu, pjeva, oponaša zvukove životinja ili prirode. Vrijeme čitanja ovisi o interesu djeteta i ne treba ga forsirati ako dijete iskaže nezainteresiranost za nastavak čitanja. Broj pročitanih stranica također nije važan jer će se dijete zadržati na nekim stranicama dulje, a i s vremenom će se broj pročitanih stranica povećavati.

Zimmermann i Hutchins (2009) pišu o trenutku kada dijete u poticajnom okruženju spozna kako je čitanje zapravo hvatanje smisla. Ako u ranoj dobi dijete za vrijeme čitanja postavlja pitanja, povezuje situacije sa svojim iskustvima, predviđa što će se dogoditi, aktivno sudjeluje u dijalogu onda je na dobrom putu da mu knjiga postane izvor zadovoljstva. Prilikom dijaloškog čitanja dijete stvara senzorne slike. Uloga odraslog je da potakne i osvijesti senzorne slike prilikom čitanja. Zato je važno izaći iz okvira stranica i opisati djetetu kako smo mi doživjeli određenu situaciju „pričajte o svakom zvuku koji ste čuli, svakom mirisu koji ste osjetili, svakoj sceni koju ste vidjeli“ (Zimmermann, Hutchins 2009; str. 23). Dijete treba pitati kako se osjeća, potaknuti ga da izrazi svoje osjećaje nakon pročitano, smijati se s njim, obogaćivati njegova viđenja poticanjem mašte. Čitanje knjige tako postaje igra, a knjiga postaje izvor zabave, zbližavanja, istraživanja i beskrajno putovanje u svijet mašte.

3.3. Važnost prostora za čitanje

Prostor u kojem se odvija proces opismenjavanja- početno čitanje i pisanje mora biti pažljivo isplaniran, tako da omogućuje interdisciplinarni pristup i poštivanje individualnih razlika“ (Hansen, K. Kaufmann, Burke Walsh, 2006; str. 159, prema Morrow, 1989).

Autorica Velički (2013) govori o važnosti stvaranja atmosfere prilikom čitanja i pričanja priča. Smatra kako rituali čitanja trebaju smiriti dijete, uvesti ga u čaroban svijet bajki i priča koje djeca slušaju kako bi mogli stvoriti svoje vlastite unutarnje slike.

Čudina-Obradović (1995) objašnjava kako prostor za čitanje ima veliki utjecaj na poticanje samostalnog čitanja kod djeteta. Dijete promatra svoju okolinu i oponaša ju. Kako bi zajedničko čitanje bilo zaista trenutak za uživanje te tako potaknulo dijete na ljubav prema knjigama treba stvoriti prostor za čitanje. Djetetu treba omogućiti malenu policu s knjigama do kojih će dijete lako doseći kako bi u svakom trenutku knjige bile dostupne za istraživanje i čitanje.

Montessori (2003) govori o stvaranju čitalačkog prostora koje će biti ugodno za svakodnevno čitanje s djetetom. Ugodan i prostran naslonjač u kojem će čitanje s djetetom stvoriti toplu i blisku atmosferu. Autorica također naglašava važnost malih polica s raznovrsnim knjigama koje će djetetu biti dostupne u svakom trenutku. Važno je da dijete vidi naslovnice knjiga jer knjige pamti po naslovnicama. Često se dogodi da dijete ako ne vidi naslovnice izvadi sve knjige ispred sebe kako bi prepoznalo onu koju želi odabrati. Oko police se mogu staviti šareni udobni jastučići na kojima će dijete i odrasli sjediti uživajući u vremenu za čitanje. Djeca vole i ležati dok im čitaju odrasli pa je ideja malenog saga također poticaj za ugodnu i povezujuću atmosferu.

Čudina- Obradović (1995) smatra kako prostor za čitanje treba i dodatno obogatiti. Kao primjer navodi sandučić sa slikovnicama, stolić za pisanje na kojem će dijete moći pretočiti u crtež ono što je čitanjem usvojilo, unutarnju sliku priče ili glavnog junaka. Na zid se može postaviti pano na koje će dijete stavljati svoje crteže. Stvaranjem prostora za čitanje djetetu će biti olakšano druženje s knjigama, postepeno će razvijati kreativnost i maštu te će samostalno ukrašavati prostor vlastitim izražavanjem i stvaranjem.

Prema kampanji koja se provodi u Hrvatskoj „Čitaj svojoj bebi!“ (<https://citajsvojjbebi.hr/o-kampanji/>) koja za cilj ima pridonijeti kulturi čitanja, jačanju svijest o potrebi čitanja od rođenja djeteta, potaknuti i informirati roditelje na važnost čitanja s djecom, prostor za čitanje je iznimno važan i potiče dječji svijet mašte i kreativnosti. Prostor mora biti udoban, s dovoljno prirodnog svjetla, opskrbljen umjetnim svjetlom za čitanje u večernjim satima, okružen mnoštvom knjiga, šarenih boja kako bi se postigao kutak samo za

trenutke čitanja. Navode i neke specifične ideje za uređenja tog posebnog kutka: postaviti maleni šator u kojem će biti tepih i mekani jastuci, a unutrašnjost ispuniti knjigama, šator se može uokviriti lampicama kako bi ugođaj bio topliji i veseliji, starinski ormar oslikati bajkovitim prizorom, unutrašnjost ormara će činiti klupčica na kojoj će dijete i odrasli sjediti i čitati, dio prostorije odvojiti zastorom iza kojeg će se prostirati kutak za čitanje...

Nakon što se stvori poticajno okruženje za čitanje, vrijeme je da taj prostor ispunimo u djetetovoj najranijoj dobi adekvatnim slikovnicama kao prvim djetetovim knjigama, a kasnije će se taj prostor nadopunjavati knjigama po djetetovom interesu i potrebama.

4. O SLIKOVNICI

Hranjec (2006) govori kako je slikovnica prva knjiga namijenjena djetetu u prvim godinama njegovog života u kojoj se ujedinjaju tekst i slika koji se ravnopravno nadopunjavaju. Nadopunjavanje je tako „uvjetovani refleks“ (Hranjec, 2006; str. 25) budući dijete uz sliku povezuje tekst kojeg pamti i usvaja. Djetetu u najranijem dobu je slika važna jer s pomoću nje spoznaje svijet oko sebe te je ilustracija u slikovnicama uz tekst jednako važan segment.

Autor Stjepan Hranjec (2006) prema Batinić i Majhut (2001) navodi kako povijest prvog europskog spoja slike i teksta seže još u 1658. godinu u knjizi J. A. Komenskog *Orbis sensualium pictus*, dok su u Hrvatskoj dječjoj književnosti taj spoj prepoznali 1796. godine u knjizi Antuna Vranića *Mlaissi Robinzon*. Hrvatska slikovnica tako doživljava procvat u 19. stoljeću a obiluje temama: životinje, lutke, dječja igra, oslikane priče. Na svom razvojnem putu u kojem su se nadopunjavale ilustracije s tekстом, zvukom, animacijom slikovnica se razvijala te danas imamo multimedijske, autorske ili problemske slikovnice. Slikovnica je stoga zbog svoje uloge u životu djeteta postala dio dječje književnosti.

Peter Čačko (2000) objašnjava kako je kroz psihologiju razvoja dokazano da se intelekt, osjećajna struktura, emocionalnost počinju razvijati od samog rođenja djeteta. U dobi od osme do desete godine dijete razvije osamdeset posto svojih razvojnih mogućnosti. Sukladno tome i autori slikovnica su morali prilagoditi prvu dječju knjigu koja će potaknuti razvoj svih djetetovih sposobnosti. Slikovnica zato nije samo napisani tekst i ne prosuđuje se po književnoj vrijednosti. Vrijednost slikovnice leži upravo u suodnosu teksta i slike. Likovni umjetnik stvarajući slike za slikovnicu nema mogućnost slobodnog izražaja, on razvija i prati „sadržajnu vrijednost teksta i predodžbe autora“ (Čačko, 2000; str. 14). Njegova slika mora u potpunosti prikazivati svaku zamisao, događaj, osjećaj koju je autor teksta želio podijeliti s

malim čitateljem. U tom neraskidivom suodnosu slike i teksta je važnost slikovnice kao odgojnog čimbenika u djetetovom najranijem razvojnom dobu. Autor nadalje govori o funkcijama slikovnice:

1. Informacijsko-odgojna funkcija- kroz slikovnicu dijete će dobiti odgovore na svoja pitanja. Dijete će osvijestiti kako je slikovnica knjiga koja nudi pregršt znanja i mogućnosti, s pomoću nje bolje razumijeva veze, promjene, odnose između pojava i stvari. Potiče ga u razvijanju mišljenja: analizu, sintezu, usporedbu, apstrakciju.
2. Spoznajna funkcija- s pomoću slikovnice dijete provjerava svoja znanja i zaključke o stvarima, pojavama i odnosima u svom okruženju.
3. Iskustvena funkcija- slikovnica djetetu nudi uvid u prošlost, kako se živjelo, što su ljudi radili, oruđe koje su koristili...tako dijete povezuje i osvještava promjene koje su se dogodile od prošlosti do danas što mu omogućuje bolje razumijevanje veza između dvije generacije.
4. Estetska funkcija- slikovnica razvija osjećaj za lijepo u djetetu, izaziva emocije. Izgled slikovnice je najčešće presudan poticaj za interes čitanja.
5. Zabavna funkcija- dijete kroz igru čitajući i istražujući slikovnicu uči. Lakoća i zabava prilikom čitanja je vrlo važna kako knjiga djetetu ne postala dosadna i odbojna.

Autori Diklić, Težak i Zalar (1996) smatraju da je slikovnica prva dječja knjiga. Naglašavaju važnost svega što je prvo, jer ono što se prvo dogodi u dječjem životu, zauvijek ostaje urezano u pamćenje: prvi koraci, prva ljubav, prve riječi... upravo to prvo proživljeno iskustvo utječe na formiranje i izgradnju karaktera.

Autor Karol Visinko (2000) je proveo istraživanje među učiteljima razredne nastave (60 ispitanika) i studentima Filozofskog fakulteta i Visoke učiteljske škole (64 ispitanika) o primjeni slikovnice u odgojnoj i nastavnoj praksi.

Većina učitelja i studenata je govorila kako se slikovnica u radu koristi u prvom i drugom razredu osnovne škole, dok je u trećem i četvrtom njena prisutnost manja. Autor smatra kako bi uloga slikovnice za literarno i likovno iskustvo djece imala ipak veoma veliku ulogu i u kasnijim razredima školovanja, pa čak i u srednjoškolskim ustanovama. Razlike bi bile u načinu kako interpretirati slikovnicu, baviti se s njom i obrađivati teme u slikovnicama. Slikovnica se može analizirati s puno gledišta poput: socijalnog, jezičnog, stilskog, estetskog, psihologijskog, komunikacijskog i sl. te tako „pridonijeti sveobuhvatnijem pristupu tome specifičnome mediju čovjekovog djetinjstva“ (Karol, 2000; str. 71).

Hela Čičko (2000) objašnjava kako je za stvaranje dobre slikovnice potreban cijeli tim autora, ilustratora, pedagoga, teoretičara jer svi oni doprinose kvaliteti koju slikovnica treba

podariti djetetu. Slikovnica budi dječju znatiželju, otkriva spoznavanje svijeta, budi suosjećanje i zadovoljava djetetove potrebe. Pruža djetetu čudesan svijet mašte. Jednako tako ističe autorica važnost pojave novijih slikovnica koje nazivamo Problemske slikovnice. Problemske slikovnice nude sadržaje koji su bliski stvarnim događajima u kojima se može pronaći i roditelj i dijete. Problemi međuljudskih odnosa u obitelji i društvu u čijem je centru događanja dijete. Cilj takvih slikovnica je da pomognu roditelju i djetetu rješavanje i olakšavanje problemskih situacija i u vlastitom životu. „Prva dječja knjiga- slikovnica- pritivorena su vrata u djetetov život! I zato nije svejedno kakvu ćemo mu slikovnicu pružiti i kako ćemo ta vrata odškrinuti! (Čičko, 2000; str. 17).

4.1. Odabir slikovnica za čitanje u ranoj dobi

U današnje vrijeme slikovnice možemo naći na svakom prodajnom mjestu, pa ipak nisu sve slikovnice jednako kvalitetne i dobre za djecu.

Mira Čudina- Obradović (1995) govori o važnosti izbora kvalitetne slikovnice koja će pozitivno utjecati na govorni, estetski i misaoni razvoj djeteta.

Za djecu do tri godine dobra slikovnica mora biti velika, prikazivati jedan predmet u boji jednostavnog oblika. Odrastajući dijete će sve više zanimati slikovnice koje imaju složenije likovne sadržaje. Česta pojava u slikovnicama je kič, to su uglavnom jeftine slikovnice koje nemaju kvalitetu teksta i slike. Lako ih je prepoznati jer su sladunjave i nemaštovite, prevladavaju isti likovi pa zbog ponavljanja likova postaju šablonske. Uglavnom nema potpisa autora slike i teksta. Nasuprot njih kvalitetne slikovnice imaju potpise autora slike i teksta. Takove slikovnice su likovno bogate i maštovite, a tekst napisan tako da daje kratku, jasnu poruku, smisao i zaključak. Cilj svake kvalitetne slikovnice je uvući dijete u svijet knjige i potaknuti ga da samo nastavi istraživati bogatstvo likovnih doživljaja.

Autori Diklić, Težak, Zalar (1996) objašnjavaju kako je za dobru slikovnicu važna i slika i tekst. Obje komponente su ravnopravne i utječu na stvaranje odgojno- obrazovne uloge slikovnice. Slika mora umjetnički prenijeti opisano biće, predmet ili pojavu. Tekst mora biti sadržajan, s potpunom kompozicijom, pisan stilom koji je prikladan za dječju dob. Dobra slikovnica omogućuje djetetu razvijanje emocija, nadomješta slobodnu igru, potiče na istraživanje i promišljanje, bogati vokabular, potiče govorno- jezični razvoj, utječe na razvoj pažnje, zapažanja i uočavanja.

Vera Kos-Paliska (1997) smatra kako slikovnicu kao prvu djetetovu knjigu treba birati prema djetetovoj dobi, pri čemu u obzir treba uzeti njenu estetsku i edukativnu vrijednost.

Djeca slikovnicu gledaju kao igračku i najprije zapažaju boje crteža, jer im je osjećaj za boju urođen. Privlače ih skladne i intenzivne boje poput: zelene, plave, crvene i žute. Autorica naglašava snagu ilustracije u slikovnicama jer ona utječe na intelektualni, emocionalni i zamišljeni svijet djeteta. Za dobru ilustraciju smatra onu ilustraciju koja „unositi u svijet emocionalnosti djeteta nove umjetnički izražene spoznaje“ (Kos-Paliska, 1997; str. 89). Loša ilustracija je ona koja ne prati djetetov razvoj, ona koja imitira i ne posjeduje emociju. Prema Vera Kos- Paliska (1997) kod ocjenjivanja slikovnice potrebno je vrednovati :

- Sadržaj teksta
- Ljepotu ilustracije
- Izbor sloga
- Način prijeloma
- Kvalitetu tiska
- Solidnost uveza

Montessori (2003) također naglašava važnost ilustracije u slikovnicama, osobito u najranijoj dobi. Pomoću ilustracije dijete predviđa što će se dogoditi, te na taj način razumijeva događanja u priči. Dijete prije nego počne samostalno čitati koristi ilustracije kako bi „čitalo“ priču. Slikovnica u kojoj se nalaze kvalitetne ilustracije skrenuti će djetetu pažnju i gledajući u sliku dijete će vidjeti ono što sluša dok mu odrasli čita. Samim time ilustracija postaje motivacija za ljepotu trenutaka zajedničkog čitanja odraslog i djeteta.

4.2. Kako čitati- motivacija za čitanje

„Čitajte i sanjarite!

Od dobrih misli i knjiga sagradite svjetove čudesne ljepote.

Putujte s rečenicama u beskonačnost i otkrit ćete sebe u svemu.

Igrajte se! Smijte se! Čitajte srcem!

Budite u romanima, ljetujte u sonetima, skačite po rimama, ljuljate se u stihovima. Neka vas knjige miluju, tješe, šakljaju, umiruju, uče, čuvaju, zabavljaju, odgajaju i nasmijavaju!“

Sanja Pilić

Mira Čudina-Obradović (2004) govori kako prema Whitehurst i Lonigan (1998) motivacija za čitanje se očituje na mnogo načina: dijete samo gura odraslom knjigu koju će zajedno listati, dijete primjećuje okolišni tisak, primjećivanje slova u svojoj okolini i traženje da se kaže naziv tog slova, crtanje u pismu za baku ili djeda, postavljanje pitanja, ponavljanje teksta, predviđanje radnje kod zajedničkog čitanja, glumljenje samostalnog čitanja. Kako bi

takvo pozitivno ozračje ostalo najvažniji su djetetovi doživljaji u obitelji, odlasci s roditeljima u knjižnice i uopćeno dostupnost čitalačkog materijala.

Radonić i Stričević (2009) u svom radu govore o slikovnici kao prvom dječjem štivu, definiraju slikovnicu kao oslikanu knjigu u kojoj ilustracije prate priču. U predškolskom razdoblju djeca postavljaju jako puno pitanja. Neki jer su znatiželjni, neki jer vole sve znati, poneki imaju veća zanimanja za pojedine stvari oko sebe, ili jednostavno se žele uvjeriti je li istinito ono što im se pročita. Postavljanje pitanja je razvojna faza djece i u tom periodu je iznimno važno kao roditelj biti strpljiv i spreman na zajedničko čitanje isprepletено zajedničkom komunikacijom. Djeca traže čitanje iste priče više puta zaredom u više dana. Tako osvješćuju i spoznaju sve ono što im tekst želi poručiti. U tom razdoblju je bitno birati slikovnice čiji će sadržaj priče biti usklađen s djetetovom dobi, interesima, potrebama i spoznajnim mogućnostima.

Autorice također navode neke elemente koji su potrebni kako bi motivirati dijete da zavoli i razvije vještine čitanja:

- Razgovarati, slušati i poštovati dijete- pri tome razgovor treba biti višesmjerna komunikacija u kojoj se poštuje dječje izražavanje i potrebe, slušati ono što dijete govori uvažavajući njegove stavove, čitajući djetetu dajemo mu do znanja da je važno i vrijedno.
- Čitanje djetetu naglas i stvaranje rituala čitanja
- Čitati s djetetom u svakoj prilici
- Odrasli trebaju i sami čitati jer su model i primjer djetetu
- Zapisivanje je jednako važno jer dijete promatrajući shvaća povezanost između govora i pisma
- Ograničiti gledanje televizije, birati programe koje dijete gleda i sudjelovati s njim u gledanju biranih sadržaja
- Pokloniti djetetu knjigu

Sally Moomaw i Hieronymus (2001) objašnjavaju kako poticanje čitanja osim pažljivim odabirom slikovnica leži i u pisanim kontekstima s kojima se djeca susreću svakoga dana: znakovi na pahuljicama, reklamama, prospektima, ambalaži od hrane i sl. Motiviranje za čitanje upravo se krije u svakodnevnim susretanjima s pisanom riječju koja može biti pretvorena u igru. Npr. izrezivanje slova od ambalaže, kartice s imenima na ploči, obilježavanje posuda za sol, papar, šećer...itd.

Mira Čudina-Obradović (1995) smatra kako motivacija za čitanjem leži upravo u zajedničkom, svakodnevnom čitanju djeteta i odraslog. Potrebno je pronaći stalno mjesto i vrijeme čitanja koje će u djetetu pobuditi sigurnost i uživanje u svakodnevnoj tradiciji čitanja.

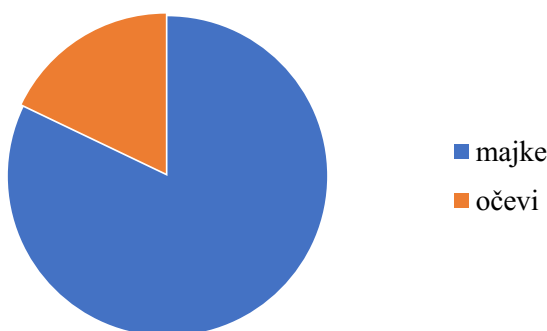
Dugotrajnim održavanjem tog svakodnevnog zajedničkog čitanja dijete će stvoriti posebnu potrebu za čitanjem koje će postati izvor zabave i uživanja.

5. ISTRAŽIVANJE

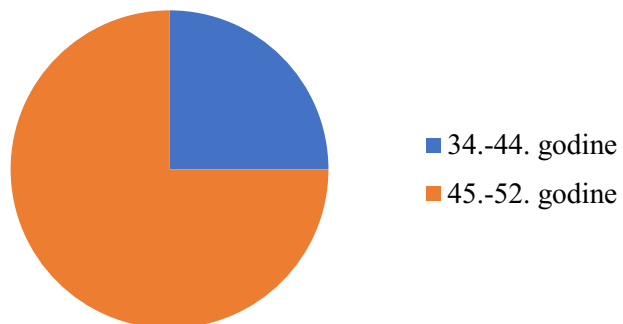
5.1. Opis uzorka

U istraživanju je sudjelovalo 27 roditelja, od čega je 82,1 % majki i 17,9 % očeva (graf 1.). Starosna dob majki je od 34. godine do 52. godine, pri čemu je 75 % u dobi od 34. do 44. godine, a 25 % u dobi od 45. do 52. godine (graf 2.). Starosna dob očeva je od 36. godina do 59. godina, pri čemu je 82,1 % u dobi od 36. do 46. godina, a 17,8 % u dobi od 47. do 59. godina (graf 3.). Broj članova u obitelji zabilježeno je u sljedećim rezultatima: 3,6 % obitelj s dva člana, 10,7 % obitelj s tri člana, 50 % obitelj s četiri člana, 17,9 % obitelj s petoro članova, 14,3 % obitelj sa šestoro članova, 3,6 % obitelj s osmero članova (graf 4.). Broj djece unutar obitelji je: 7,1 % jedno dijete, 60,7 % dvoje djece, 17,9 % troje djece, 10,7 % četvero djece te 3,6 % šestoro djece (graf 5).

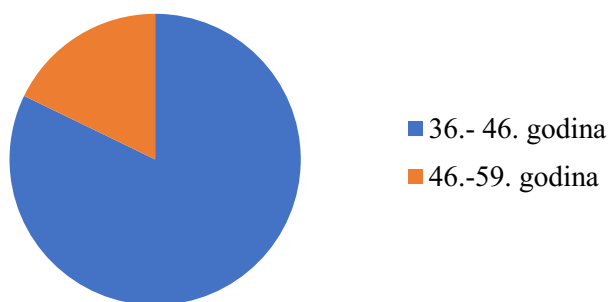
Ako govorimo o stupnju obrazovanja roditelja, istraživanje je pokazalo u postocima obrazovanje majki: srednja stručna sprema 28,6 %, viša stručna sprema 10,7 %, visoka stručna sprema 57,1 %, magisterij/doktorat znanosti 3,6 % (graf 6.), dok je obrazovanje očeva prikazano u postocima: srednja stručna sprema 32,1 %, viša stručna sprema 3,6 %, visoka stručna sprema 64,3 % (graf 7.).



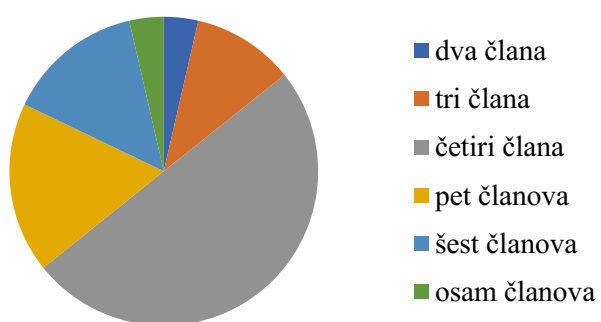
Graf 1. Spol roditelja u obitelji



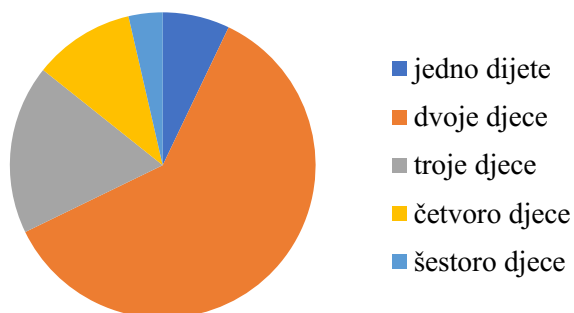
Graf 2. Starosna dob majki



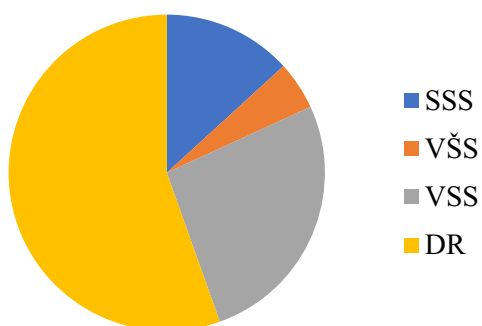
Graf 3. Starosna dob očeva



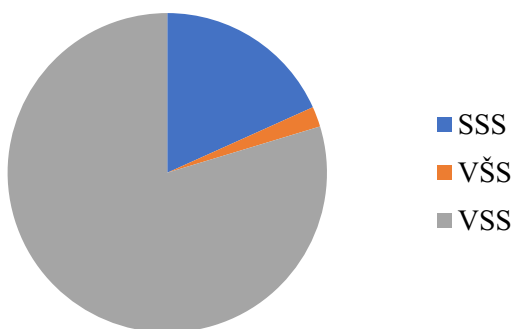
Graf 4. Broj članova u obitelji



Graf 5. Broj djece unutar obitelji



Graf 6. Stručno obrazovanje majki



Graf 7. Stručno obrazovanje očeva

5.2. Opis instrumenta istraživanja

Instrument istraživanja bila je anketa namijenjena roditeljima djece rane školske dobi. Anketa je sadržavala 13 pitanja, od čega su na deset pitanja roditelji imali ponuđen odgovor koji su morali zaokružiti, a na tri pitanja su slobodno odgovarali.

5.3. Cilj, problemi i hipoteze

Cilj istraživanja bio je ispitati čitalačke navike djece rane školske dobi.

Problemi koji su proizašli iz postavljenog cilja su:

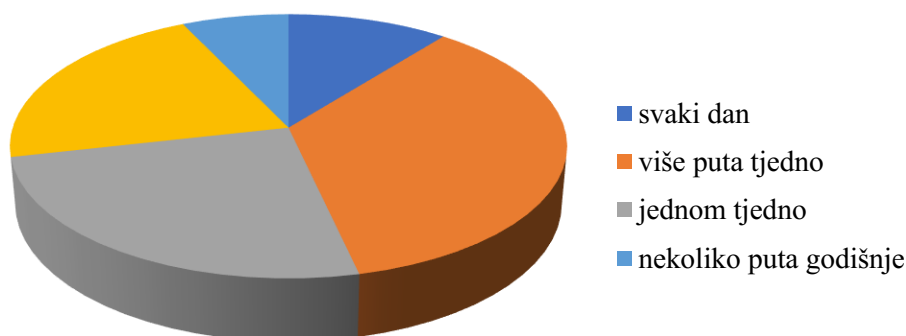
1. Ispitati koliko često prema mišljenju roditelja djeca iskazuju interes za čitanje i pričanje priča.
2. Ispitati na koji način djeca rane školske dobi traže pomoć tijekom čitanja.
3. Ispitati roditeljske navike čitanja

Hipoteze istraživanja su:

1. Očekuje se da će djeca svakodnevno pokazivati interes za čitanje i pričanje priča.
2. Očekuje se da djeca često traže pomoć tijekom čitanja.
3. Očekuje se da većina ispitanih roditelja ima usvojene čitateljske navike.

5.4. Rezultati

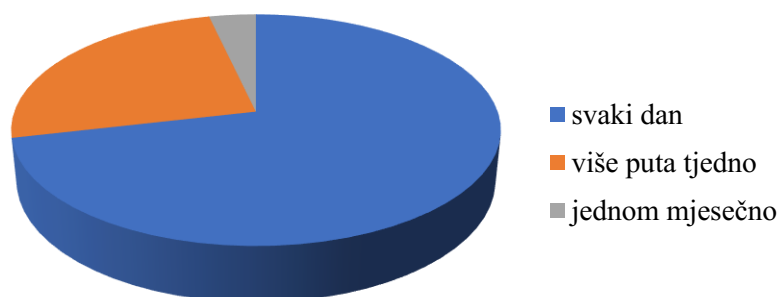
Prvi postavljeni problem bio je ispitati koliko često prema mišljenju roditelja djeca iskazuju interes za čitanje i pričanje priča. Očekivano je bilo da će djeca svakodnevno pokazivati interes za čitanje i pričanje priča. Na postavljeno pitanje koliko često Vaše dijete samo i bez poticaja pregledava ili čita slikovnice ispitanici su odgovorili: svaki dan 10,7 %, više puta tjedno 35,7 %, jednom tjedno 25 %, nekoliko puta mjesečno 21,4 %, nekoliko puta godišnje 7,1 % (Graf 8. Prikaz koliko djeca bez poticaja uzimaju slikovnice).



Graf 8. Prikaz koliko djeca bez poticaja uzimaju slikovnice

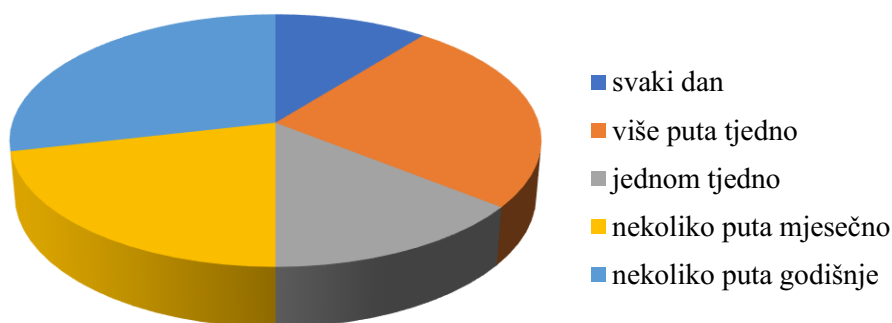
Sljedeće postavljeno pitanje bilo je koliko Vaše dijete često priča priče iz vlastitog života, ono što mu se dogodilo te su ispitanici odgovorili: 71,4 % svaki dan, više puta tjedno 25 %, jednom tjedno 3,6 %. Ponuđene odgovore nekoliko puta mjesečno i nekoliko puta

godišnje ispitanici nisu izabrali kao odabrane odgovore (Graf 9. Prikaz odgovora koliko dijete priča priče iz vlastitog života).



Graf 9. Prikaz odgovora koliko dijete priča priče iz vlastitog života

Na treće postavljeno pitanje koliko često Vaše dijete traži da mu vi čitate ili pričate priču ispitanici su odgovorili u sljedećim postotcima: svaki dan 10,7 %, više puta tjedno 25 %, jednom tjedno 14,3 %, nekoliko puta mjesečno 21,4 %, nekoliko puta godišnje 28,6 % (Graf 10. Prikaz odgovora koliko dijete traži čitanje ili pričanje priče).



Graf 10. Prikaz odgovora koliko dijete traži čitanje ili pričanje priče

Ponuđena je mogućnost samostalno napisati neke zanimljive događaje koji potiču dijete da češće priča. Neki zanimljivi odgovori roditelja su:

...kada je nešto neobično, drugačije, ili ga je preplašilo to što se dogodilo...

...za vrijeme šetnje, vožnje automobilom, kod kuće, na poticanje odraslih...

...kada je uzbuđena zbog nekog nadolazećeg događaja, i kada joj se nešto lijepo dogodi...

...češće priča u društvu svojih vršnjaka...

...voli puno pričati tako da ne postoje posebni događaji ili radnja koja ju potiče na priču...

...kada priča o sportu kojim se bavi, o tome može pričati satima...

...nakon što mu postavimo pitanja...

Analizom podataka ankete vidljivo je kako djeca bez obzira na broj članova u obitelji i broja djece unutar tih obitelji imaju veću potrebu za pričanjem i prepričavanjem događaja iz vlastitog iskustva nego za čitanjem i pričanjem priča. Čime očekivana hipoteza nije potvrđena. Češće pričaju uz poticaj roditelja i društvo vršnjaka. Neobični događaji koji ih vesele, bude strah u njima, stvaraju uzbuđenje također su poticaj da kroz priču prerade vlastito iskustvo.

U istraživanju nije pokazana značajna razlika u poticanju djece na čitanje i prepričavanje vlastitih iskustava s obzirom na spol roditelja.

Značajne razlike pojavile su se u obrazovanju roditelja. Kroz istraživanje potvrđeno je kako djeca više vole prepričavati događaje iz vlastitog iskustva kod majki koje imaju srednju stručnu spremu 18,5 %, dok je kod majki s višom stručnom spremom 8,17 %, a s visokom stručnom spremom 14,28 %. Kod očeva je analizom istraživanja pokazana značajna razlika u obrazovanju u potrebi djece da im se čita ili priča. Veća potreba pokazana je kod očeva s visokom stručnom spremom 17,64 %, viša stručna sprema 4,5 %, srednja stručna sprema 9,33 %.

Drugi postavljeni problem bio je ispitati na koji način djeca rane školske dobi traže pomoć tijekom čitanja. Kroz tablični prikaz vidljivi su rezultati kroz odgovore ispitanika (1- nikada, 2- rijetko, 3- ponekada, 4- često, 5- uvijek) na pitanja: traži pojašnjenje nepoznate riječi, nudi dodatno objašnjenje radnje, nadovezuju se na priču prepričavanjem vlastitog iskustva, nudi pojašnjenja dijela radnje, prekine vas pitanjem (tablica 1. Prikaz rezultata na koji način dijete traži pomoć tijekom čitanja).

Tablica 1. Prikaz odgovora na koji način djeca traže pomoć tijekom čitanja

Dijete traži	Dijete nudi	Dijete se	Dijete nudi	Dijete prekida
--------------	-------------	-----------	-------------	----------------

	pojašnjenje nepoznate riječi	dodatno pojašnjenje radnje	nadovezuje na priču prepričavanje m vlastitog iskustva	pojašnjenja dijela radnje	u postavljanjem pitanja
NIKADA		3.6 %	3.6 %	3.6 %	
RIJETKO	14.3 %	21.4 %	17.9 %	17.9 %	17.9 %
PONEKADA	39.3 %	46.4 %	28.6 %	35.7 %	28.6 %
ČESTO	25 %	17.9 %	32.1 %	32.1 %	42.9 %
UVIJEK	21.4 %	10.7 %	17.9 %	10.7 %	10.7 %

Analizom ankete hipoteza je djelomično potvrđena na odgovore koji se odnose na načine traženja pomoći djece tijekom čitanja. Rezultatima je prikazano kako djeca traže pojašnjenje nepoznate riječi često 25 %, ponekada 39,3 %. Djeca nude dodatno pojašnjenje radnje često 17,9 %, ponekada 46,4 %, djeca se nadovezuju na priče prepričavanjem vlastitog iskustva često 32,1 %, ponekada 28,6 %, Djeca nude pojašnjenje dijela radnje često 32,1 %, ponekada 35,7 %, djeca prekidaju čitanje postavljanjem pitanja često 42,9 %, ponekada 28,6 %.

Djeca tijekom čitanja prema rezultatima istraživanja najviše interesa pokazuju u postavljanju pitanja tijekom čitanja, što ukazuje na provođenje dijaloškog čitanja u obiteljima. Također prema ispitanicima djeca pokazuju zanimanje za dodatno pojašnjenje radnje i nadovezivanje na priču prepričavanjem vlastitog iskustva što čine često ili ponekada, a što odgovara hipotezi prvog postavljenog problema u kojem je potvrđeno da više vole prepričavati vlastite događaje nego čitati knjige.

Za treći i posljednji postavljeni problem koji se odnosio na čitalačke navike roditelja ispitanici su dali odgovore (2- nikada, 3- ponekada, 4- često, 5- uvijek) na postavljena pitanja: čitam knjige, volim razgovarati o pročitanim knjigama, posjećujem knjižnicu sam/a, čitam knjige s ekrana, čitam knjige u papirnatom obliku, razgovaram s djetetom o čitanju i knjigama, potičem dijete na čitanje slikovnica i knjiga, razgovaram u radnom danu s djetetom, razgovaram s djetetom tijekom vikenda (Tablica 2. Prikaz podataka o čitalačkim navikama roditelja).

Tablica 2. Prikaz podataka o čitalačkim navikama roditelja

	NIKAD	PONEKADA	ČESTO	UVIJEK
Čitam knjige	7.1 %	53.6 %	35.7 %	3.6 %
Volim razgovarati o pročitanim knjigama	14.3 %	50 %	17.9 %	17.9 %
Posjećujem knjižnicu sam/a	42.9 %	39.3 %	17.9 %	
Posjećujem knjižnicu s djetetom	17.9 %	39.3 %	17.9 %	25 %
Čitam knjige s ekrana	64.3 %	10.7 %	17.9 %	7.1 %
Čitam knjige u papirnatom obliku	3.6 %	39.3 %	25 %	32.1 %
Razgovaram s djetetom o čitanju i knjigama		46.4 %	42.9 %	10.7 %
Potičem dijete na čitanje slikovnica i knjiga	3.6 %	17.9 %	39.3 %	39.3 %
Razgovaram u radnom danu s djetetom		3.6 %	42.9 %	53.6 %
Razgovaram s djetetom tijekom vikenda			21.4 %	78.6 %

Na treći postavljeni problem bio je ispitati roditelje o njihovim čitalačkim navikama, očekivano je bilo da će većina roditelja imati razvijene čitalačke navike. Iz tablice možemo iščitati da roditelji čitaju knjige u navedenim postotcima ponekada 53,6 %, često 35,7 %, uvijek 3,6 % što u ukupnom postotku od 92,9 % potvrđuje očekivanu hipotezu da roditelji imaju razvijene čitalačke navike. Također je analizom ankete potvrđeno da 82,2 % roditelja posjećuje knjižnice s djecom te da uglavnom razgovaraju o pročitanim knjigama (ponekada 46,4 %, često 39,3 %, uvijek 10,7 %) što svakako potvrđuje utjecaj roditelja na poticanje čitanja i prepričavanja 96,5 %. Istraživanje je pokazalo kako veliki postotak roditelja, njih 42,9 % knjižnice ne posjećuje samo što pokazuje nedovoljnu osviještenost roditelja da vlastitim primjerom mogu utjecati na razvijanje čitalačkih navika kod djece. Zaključak je da roditelji sudjeluju s djecom u razvijanju čitalačkih navika ali nedovoljno na to utječu svojim primjerom.

Zanimalo nas je koriste li roditelji više knjige u papirnatom obliku ili čitaju s ekrana, analizom je potvrđeno kako većina roditelja nikada ne čita knjige s ekrana 64,3 %, dok u papirnatom obliku čita njih 96,4 %.

Kroz analizu podataka provedene ankete zaključujemo kako roditelji više vremena provode razgovarajući s djecom svakodnevno 53,6 % i tijekom vikenda 78,6 % što odgovara analizi prvog postavljenog problema da djeca više vole razgovarati o vlastitim iskustvima nego čitati knjige.

Značajne razlike s obzirom na spol, brojnost obitelji i ukupan broj djece u obitelji nisu pokazane.

Značajna razlika pokazana je u stručnom obrazovanju roditelja. Kod majki u višem stupnju obrazovanja njih 56,42 % služi se čitanjem u papirnatom obliku s obzirom na obrazovanje majki srednje stručne spreme. Također je potvrđeno da u višem stupnju obrazovanja 54,05 % majki i samo čita knjige što odgovara tvrdnjama obrazloženim u radu gdje prema Čudini- Obradović obrazovanje utječe na razvijenost navika čitanja unutar obitelji. Odnosno u više obrazovanim obiteljima roditelji svojim navikama čitanja stvaraju primjer i poticajno okruženje s pomoću kojeg dijete razvija navike i ljubav prema knjigama.

U istraživanju nas je zanimalo koliko djeca dnevno vremena provode pred ekranom te je većina roditelja odgovorila kako je okvirno svakodnevno vrijeme 1-2 sata.

Također su slobodnim odgovorom u par rečenica morali napisati kakav je interes djeteta za slikovnice i čitanje, te provodi li se unutar obitelji neka aktivnost koja dijete potiče na čitanje. Neki od odgovora su:

...trudimo se svaki dan pročitati nekoliko stranica odabrane slikovnice...

...postoji interes za knjige od starijeg brata...

...interes djeteta za knjige nije velik...

...dodatne aktivnosti se ne provode jer ja sam nisam ljubitelj knjiga...

...nije pokazan velik interes za čitanje slikovnica, samo ono što je nužno za školu...

...zbog nedostatka vremena nažalost ne potičemo dijete na čitanje vlastitim primjerom...

...imamo svakodnevnu rutinu čitanja prije spavanja...

... interes za čitanje je razvila uz braću i sestre te se voli povući i čitati...

...dijete ima mnoštvo knjiga o temama koje ga zanimaju i čita kada to želi...

Iz navedenih odgovora vidljivo je kako postoje obitelji u kojima su čitalačke navike na visokom stupnju razvijenosti te u takvim obiteljima i djeca sama rado posežu za čitanjem. Međutim postoje i obitelji gdje čitalačka razvijenost nije u potpunosti savladana te je dječji interes za knjigom slabiji. U oba slučaja roditelji se u skladu sa svojim mogućnostima trude poticati dijete na čitanje. Samim time potvrđuju se teorije napisane u radu koje govore o temeljnoj ulozi koju imaju roditelji na razvijanje jezično-govornih sposobnosti od samog rođenja djeteta.

6. ZAKLJUČAK

Kao što je u radu navedeno i u istraživačkom dijelu potvrđeno uloga roditelja na govorno- jezični razvoj neizostavna je uloga koja ima veliki od prvog dana djetetovog života. Provedenim istraživanjem prikazano je da roditelji ponajprije svojim primjerom, potom i stvaranjem poticajnog okruženja, različitim aktivnostima unutar obitelji utječu na razvijanje čitalačkih sposobnosti djece.

Rano djetinjstvo je period kada djeca najbrže usvajaju određene vještine i znanja. Jezično-govorni razvoj djeteta počinje rođenjem i razvija se tijekom cijeloga života, tzv cjeloživotno učenje. Roditelji kao prvi i najvažniji sudionici djetetovog života imaju najvažniju ulogu u razvijanju osnovnih djetetovih govorno- jezičnih vještina.

Kako bi se kvalitetnije usvojile predčitačke vještine važan segment tog procesa je razvijanje interesa za knjige i čitanje. Od rane dobi bitnu ulogu ima dijaloško čitanje koje je nužno za usvajanje govorno – jezičnih vještina a kanije i u ovladavanju procesa čitanja i pisanja. Dijaloško čitanje je zajednička aktivnost djeteta i roditelja koje stvara posebnu komunikacijsku vezu i kvalitetno zajedničko uživanje u knjigama. U tom procesu dijete ima mogućnost razviti vlastito mišljenje, zainteresiraniji su za okolinu, bolje se snalaze u komunikaciji s drugima, razvijaju samostalnost, izražavaju svoje potrebe, ideje, promišljanja, kreativnost i maštu.

Od najranije dobi važnu ulogu ima slikovnica kao djetetova prva knjiga te je stoga potrebno birati kvalitetne slikovnice po sadržaju i ilustraciji. Tekst slikovnice treba biti prilagođen djetetovim razvojnim mogućnostima, smislen i jasan kako bi ga dijete u određenoj dobi moglo razumjeti. Ilustracije moraju biti realne, estetski vrijedne, maštovite, skladnih boja i usklađene s tekstom te tako tvoriti kvalitetnu slikovnicu. U počecima djetetovog razvoja slikovnice imaju manje detalja dok se s rastom i razvojem djeteta ti detalji pretvaraju u složenije i bogatije kompozicije.

Svi navedeni aspekti omogućit će lakše i jednostavnije ovladavanje govorom i jezikom, predčitačkim vještinama i naposljetku razvijenim čitalačkim navikama koje imaju velike dobrobiti za daljnji cjeloživotni razvoj djece. Čitajući od najranije dobi djetetu i s djetetom potičemo njegovo samostalno istraživanje svijeta koji mu čitanje knjiga nudi. Čitanjem djeca jačaju socijalne vještine, produbljuju emocije, otkrivaju nove svjetove, poboljšavaju koncentraciju, bolje se pismeno i usmeno izražavaju, smanjuju stres, potiču na rješavanje problema, obogaćuju rječnik i sl.

Čitanje je nepresušan izvor koji čovjeka prati kroz njegov cjeloživotni put. Uloga roditelja u stvaranju temelja do tog izvora za djecu je od velike važnosti. Kako i sama Anita Peti-Stantić tvrdi: „Čitanje djeci i čitanje s djecom je toliko važno da bismo trebali osvijestiti da je to pitanje javnog zdravstva, baš kao i zadovoljavanje primarnih potreba za hranom, sigurnošću, ljubavlju, odmorom ili igrom.“

7. LITERATURA

1. Aladrović Slovaček, K. (2019) Od usvajanja do učenja hrvatskoga jezika. Zagreb, Alfa.
2. Andrešić, D., Benc Štuka, N., Gugo Crevar, N., Ivanković, I., Mance, V., Mesec, I. i Tambić, M. (2009). Razvoj govora i jezika, najčešći poremećaji jezično-govorne komunikacije djece predškolske dobi. Hrvatsko logopedsko društvo. Sekcija predškolskih logopeda grada Zagreba.
3. Čačko P. (2000).Kakva je to knjiga slikovnica? Slikovnica, njezina definicija i funkcije. Zagreb: Knjižnice Grada Zagreba. str. 12-17.
4. Čičko H. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica? Dva stoljeća slikovnice. Zagreb: Knjižnice Grada Zagreba. str. 17-20.
5. Česi M., Ivančić Đ. (2019). Izazovi i umijeća učenja i poučavanja. Zagreb: Ljevak.
6. Čudina-Obradović, M. (2002). Igrom do čitanja. Zagreb: Školska knjiga
7. Čudina-Obradović, M. (2004). Kada kraljevna piše kraljeviću. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak
8. Čudina-Obradović, M. (2014). Psihologija čitanja: od motivacije do razumijevanja. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
9. Diklić Z., Težak D., Zalar I. (1996). Primjeri iz dječje književnosti. Zagreb: DiVič
10. Hlevnjak, B. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica?. Zagreb: Knjižnice Grada Zagreba. str. 7-11.
11. Hranjec, S. (2006). Pregled hrvatske dječje književnosti. Zagreb: Školska knjiga.
12. Javor R. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica? Zagreb: Knjižnice Grada Zagreba. str. 5-7.
13. Kelić M. (2015). Ovladavanje čitanjem. Jastrebarsko: Naklada slap
14. Keresteš G., Lugomer Armano G., Čičko V., Goldstein ., Jerković K., Juras L., Lindić B., Matuško M., Pera K., Pešorda D., Polak P., Šoštarčić M., Šutić L., Vrdoljak A. (2017). Čitanje u ranoj adolescenciji-dobne i spolne razlike te osobni i obiteljski predikatori. Zagreb: [Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet : FF press, 2019](#)
15. Kos-Paliska V. (1997). Dječja knjiga u Hrvatskoj danas : teme i problemi : zbornik. Zagreb:Knjižnice grada Zagreba. str. 88-94.
16. Likierman, H., Muter, V. (2007). Pripremite dijete za školu. Lekenik: Ostvarenje.
17. Moomaw S., Hieronymus B. (2008). Igre čitanja i pisanja. Zagreb: Ostvarenje d.o.o.
18. Montessori M. (2003). Čitanje i pisanje- kako pomoći djetetu da nauči čitati i pisati. Zagreb: Hena com.
19. Peti – Stantić, A. (2019). Čitanjem do (spo)razumijevanja : od čitalačke pismenosti do

čitateljske sposobnosti. Zagreb: Naklada Ljevak.

20. Posokhovs, I. (2007). Kako pomoći djetetu s teškoćama u čitanju i pisanju. Zagreb: Ostvarenje d.o.o.

21. Posokhova, I. (1999). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja djece. Priručnik za roditelje. Zagreb: Ostvarenje d.o.o.

22. Radonić, M., & Stričević, I. (2009). Rođeni za čitanje: promocija ranog glasnog čitanja djeci od najranije dobi. *Paediatrica Croatica*, 53, 7-11.

23. Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi: priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

24. Velički, V. (2013). Pričanje priča - stvaranje priča: Povratak izgubljenom govoru: Zagreb: Alfa.

25. Visinko, K. (2014). Čitanje, poučavanje i učenje. Zagreb: Školska knjiga.

26. Vrsaljko, S., Paleka P. (2019). Pregled ranoga govorno-jezičnog razvoja, *Magistra ladertina*, (2019), 13(1)

27. Zimmermann S., Hutichns C. (2009). 7 ključeva čitanja s razumijevanjem. Zagreb: Ostvarenje d.o.o.

Mrežno dostupni radovi:

Kampanja „Čitaj mi!“ <https://www.citajmi.info/citanje-naglas/>. Pristupljeno 06.05.2024.

Kampanja „Čitaj svojoj bebi!“ <https://citajsvojojbebi.hr/o-kampanji/>. Pristupljeno 15.05.2024.

IZJAVA O IZVORNOSTI RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)